CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 12 martie 2009 [1]

1. Prezenta acțiune a fost introdusă de Comisia Comunităților Europene împotriva Republicii Elene în temeiul articolului 228 CE.

2. Comisia impută acestui stat membru neexecutarea Hotărârii din 26 octombrie 2006, Comisia/Grecia [2]. În această hotărâre, Curtea a constatat că pârâta nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 28 CE, 43 CE și 49 CE, precum și în temeiul articolului 8 din Directiva 98/34/CE [3], întrucât a introdus în reglementarea sa națională interdicția de a instala și de a exploata, în orice locuri publice sau private, cu excepția cazinourilor, orice jocuri electrice, electromecanice și electronice, inclusiv toate jocurile pentru calculator, sub sancțiuni penale sau administrative.

3. Comisia solicită Curții să constate neîndeplinirea obligațiilor de către Republica Elenă, precum și să o oblige pe aceasta din urmă la plata unor penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare.

4. În cadrul prezentelor concluzii, vom susține că, într-adevăr, Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 228 CE și vom propune Curții să o oblige, în acest temei, la plata unor penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare.

1 — Limba originală: franceza.
2 — C-65/05, Rec., p. I-10341.
3 — Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282, denumită în continuare „Directiva 98/34”).

I — Cadrul juridic

A — *Reglementarea comunitară*

1. Tratatul CE

5. Articolul 28 CE interzice restricțiile cantitative la import, precum și orice măsuri cu efect echivalent între statele membre.

6. Articolul 43 primul paragraf CE interzice, la rândul său, restricțiile privind libertatea de stabilire a resortisanților unui stat membru pe teritoriul altui stat membru.

7. În sfârșit, articolul 49 primul paragraf CE interzice restricțiile privind libera prestare a serviciilor în cadrul Comunității cu privire la resortisanții statelor membre stabiliți într-un alt stat al Comunității decât cel al beneficiarului serviciilor.

2. Dreptul derivat

8. Directiva 98/34 urmărește să asigure o mai mare transparență a inițiativelor adoptate de statele membre în ce privește stabilirea de norme și de reglementări tehnice. Prin obligarea statelor membre la comunicarea către Comisie a proiectelor lor de norme tehnice, această directivă urmărește eliminarea obstacolelor din calea schimburilor rezultate din acest tip de reglementări.

9. Articolul 1 din directiva menționată prevede:

„În sensul prezentei directive, termenii utilizați au următoarele înțelesuri:

[…]

11. «reglementare tehnică» – specificațiile tehnice sau alte cerințe sau norme cu privire la servicii, inclusiv dispozițiile administrative relevante, a căror respectare este obligatorie, *de jure* sau *de facto*, în cazul comercializării, al prestării unui serviciu, al stabilirii unui prestator de servicii sau al utilizării într-un stat

membru sau într-o parte semnificativă a acestuia, precum și actele cu putere de lege sau actele administrative ale statelor membre, cu excepția celor menționate la articolul 10, care interzic fabricarea, importul, comercializarea sau utilizarea unui produs sau care interzic prestarea sau utilizarea unui serviciu sau stabilirea în calitate de prestator de servicii;

[…]”

10. Articolul 8 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 98/34 are următorul cuprins:

„(1) În conformitate cu articolul 10, Comisiei îi este comunicat, de îndată, de către statele membre, orice proiect de reglementare tehnică, cu excepția situației în care acesta transpune integral textul unui standard internațional sau european, caz în care este suficientă informația referitoare la standardul în cauză; de asemenea, acestea înaintează Comisiei o expunere a motivelor care fac necesară elaborarea unei astfel de reglementări, în cazul în care acest lucru nu a fost clarificat suficient în proiectul de reglementare tehnică.”

B — *Dispozițiile naționale aplicabile jocurilor electrice, electromecanice și electronice*

11. Articolul 1 din Legea nr. 3037/2002 [4], intitulat „Categorii de jocuri”, are următorul cuprins:

„În cadrul dispozițiilor prezentei legi, se aplică următoarele definiții:

a) «joc mecanic»: un joc a cărui funcționare necesită și utilizarea forței musculare a jucătorului;

b) «joc electric»: un joc a cărui funcționare necesită prezența de mecanisme electrice de susținere;

c) «joc electromecanic»: un joc a cărui funcționare necesită atât prezența de mecanisme electrice de susținere, cât și utilizarea forței musculare a jucătorului;

4 — FEK A’ 174/30.7.2002.

d) «joc electronic»: un joc a cărui funcționare necesită, pe lângă mecanisme de susținere electrice, electronice și de alte tipuri, prezența și executarea unui program informatic;

e) «joc tehnic recreativ»: un joc al cărui rezultat depinde exclusiv de capacitățile tehnice și mentale ale jucătorului și care are exclusiv un scop recreativ.

În categoria jocurilor tehnice recreative figurează și jocurile de cărți calificate drept «jocuri tehnice» în temeiul dispozițiilor Decretului regal [codificat] nr. 29/1971."

12. Articolul 2 alineatul 1 din legea menționată, intitulat „Interzicerea utilizării sau a instalării de jocuri", prevede:

„Utilizarea jocurilor reglementate la articolul 1 literele b), c) și d), inclusiv a calculatoarelor, este interzisă în locurile publice în general, precum hoteluri, cafenele, săli ale asociațiilor recunoscute ca fiind de utilitate publică de orice tip și în orice alt loc public sau privat. Instalarea acestor jocuri este de asemenea interzisă."

13. Articolul 3 din aceeași lege, intitulat „Întreprinderi de prestări de servicii internet", prevede:

„Instalarea și exploatarea de calculatoare în sediile întreprinderilor de prestare de servicii internet nu sunt supuse interdicției prevăzute la articolul 2. Totuși, utilizarea de jocuri pe aceste calculatoare, indiferent de metoda utilizată, este interzisă.

Exploatarea unei întreprinderi de prestări de servicii internet este supusă eliberării unei autorizații speciale din partea comunei în care se află sediul și, dacă aceasta este exploatată pe o navă, din partea autorității portuare a portului de plecare. Cu ocazia primei aplicări a prezentei măsuri, întreprinderea trebuie să dețină această autorizație, în termen de trei luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi."

14. Potrivit articolului 4 din Legea nr. 3037/2002, intitulat „Sancțiuni penale":

„Oricărei persoane care exploatează sau administrează centrele sau alte locuri reglementate la articolul 2 alineatul 1, în care sunt

utilizate sau instalate jocuri interzise în temeiul dispozițiilor articolelor precedente, îi va fi aplicată pedeapsa închisorii de minim trei luni și o amendă de minim 5 000 de euro. Recidiviștilor li se aplică pedeapsa închisorii de minim un an și o amendă de 25 000-75 000 de euro. Instanța va dispune de asemenea confiscarea mașinilor de jocuri.

[…]”

II — Originea litigiului

A — *Hotărârea Comisia/Grecia*

15. La punctul 1 din dispozitivul Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Curtea a declarat și a hotărât:

„Prin faptul că a introdus la articolul 2 alineatul 1 și la articolul 3 din Legea nr. 3037/2002, sub sancțiunile penale sau administrative prevăzute la articolele 4 și 5 din aceeași lege, interdicția instalării și a exploatării oricăror jocuri electrice, electromecanice și electronice, inclusiv a tuturor jocurilor pentru calculator, în orice locuri publice sau private cu excepția cazinourilor, Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 28 CE, 43 CE și 49 CE, precum și în temeiul articolului 8 din Directiva [98/34].”

B — *Procedura precontencioasă*

16. Interpelată de Comisie la 11 decembrie 2006 cu privire la stadiul executării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Republica Elenă a răspuns acestei interpelări prin scrisoarea din 12 februarie 2007. În cuprinsul acestei scrisori, autoritățile elene nu au furnizat nicio informație concretă privind modificarea reglementării naționale în cauză pentru a se conforma hotărârii Curții. În schimb, acest stat membru a subliniat gravitatea și complexitatea acestei chestiuni, afirmând că ministerele competente colaborează în vederea introducerii unei reglementări acceptabile, care să respecte dreptul comunitar și principiul proporționalității.

17. Fiind de părere că Republica Elenă nu a luat măsurile necesare pentru a se conforma Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Comisia a transmis acestui stat membru, la 23 martie 2007, o scrisoare de punere în întârziere în conformitate cu articolul 228 alineatul (2) CE.

18. Întrucât Republica Elenă nu a răspuns la această scrisoare, la 29 iunie 2007, Comisia a adresat acestui stat membru un aviz motivat prin care îl invita ca, în termen de două luni de la primirea respectivului aviz, să ia măsurile necesare pentru asigurarea executării acestei hotărâri.

19. Întrucât Republica Elenă nici nu a răspuns la avizul menționat și nici nu a notificat vreo măsură legislativă pentru a se conforma respectivei hotărâri, în aceste condiții, considerând că Republica Elenă nu a asigurat executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Comisia a introdus prezenta acțiune la 10 martie 2008.

III — Procedura în fața Curții și evoluțiile intervenite în cursul acesteia

20. Prin cererea introductivă, Comisia solicită Curții, în esență, constatarea faptului că Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 228 alineatul (1) CE.

21. Comisia solicită Curții:

— constatarea faptului că, prin neadoptarea tuturor măsurilor pe care le presupune executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 28 CE, 43 CE și 49 CE, precum și al articolului 8 din Directiva 98/34;

— obligarea Republicii Elene la plata către Comisie a unor penalități cu titlu cominatoriu de 31 798,80 euro pe zi de întârziere în executarea hotărârii menționate, începând de la pronunțarea hotărârii în prezenta cauză și până la executarea integrală a Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior;

— obligarea Republicii Elene la plata către Comisie a unei sume forfetare de 9 636 de euro pe zi de întârziere în executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, începând din ziua pronunțării hotărârii menționate până în ziua în care hotărârea respectivă va fi executată integral (dacă această executare are loc anterior pronunțării hotărârii în prezenta cauză) sau până la data pronunțării hotărârii în prezenta cauză (dacă Hotărârea Comisia/Grecia, citată anterior, nu a fost executată integral la momentul pronunțării menționate), și

— obligarea Republicii Elene la plata cheltuielilor de judecată.

22. În memoriul său în apărare, Republica Elenă solicită Curții respingerea acțiunii și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

IV — Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor

23. Reiese din elementele din dosar că Republica Elenă a răspuns la avizul motivat la 12 martie 2008, respectiv la două zile după introducerea de către Comisie a prezentei acțiuni. Republica Elenă a arătat că un comitet de redactare legislativă a fost convocat pentru elaborarea proiectului legii de modificare.

A — *Argumentele părților*

24. În plus, din dezbaterile desfășurate în cursul ședinței rezultă că, în luna mai 2008, Republica Elenă ar fi transmis Comisiei un prim proiect de modificare a legii, în conformitate cu articolul 8 din Directiva 98/34. Atunci, Comisia ar fi formulat observații într-un aviz motivat din data de 1 august 2008, la care Republica Elenă nu ar fi răspuns. În schimb, în luna decembrie 2008 ar fi avut loc la Atena o reuniune între părți.

25. Reprezentantul Republicii Elene a arătat de asemenea că un nou proiect de modificare a legii urma să fie aprobat într-un termen scurt de către guvern, înainte de a fi comunicat Comisiei în vederea unei noi examinări a dispozițiilor acestuia în conformitate cu articolul 8 din Directiva 98/34. La capătul acestei proceduri, proiectul urma să fie supus la vot în Parlament în vederea adoptării sale.

26. Comisia arată că, în ziua introducerii acțiunii, Republica Elenă nu notificase nicio măsură legislativă prin care să se urmărească executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior. Prin urmare, Comisia solicită Curții să constate neîndeplinirea obligațiilor, precum și să oblige Republica Elenă la plata unor penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare.

27. Republica Elenă nu contestă neîndeplinirea obligațiilor. Aceasta susține totuși că acțiunea Comisiei trebuie respinsă în măsura în care executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, urma să aibă loc anterior încheierii prezentei proceduri. Oricare ar fi situația, Republica Elenă arată că sancțiunile

pecuniare trebuie reduse cu scopul de a ține seama de gravitatea problemelor sociale și economice care au justificat adoptarea reglementării naționale în cauză.

B — *Apreciere*

28. Articolul 228 CE nu precizează care este termenul în care trebuie executată o hotărâre. Totuși, astfel cum a amintit recent Curtea în Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța [5], interesul legat de o aplicare imediată și uniformă a dreptului comunitar impune ca această executare să fie începută imediat și să se realizeze în cel mai scurt termen posibil [6].

29. Potrivit Curții, data de referință pentru a aprecia existența unei neîndepliniri a obligațiilor în temeiul articolului 228 CE este data expirării termenului stabilit în avizul motivat emis în temeiul acestei dispoziții [7].

30. În speță, este evident că, la data la care a expirat termenul de două luni acordat în avizul motivat din 29 iunie 2007, termenul în care ar fi trebuit executată Hotărârea Comisia/Grecia, citată anterior, prin modificarea reglementării naționale în cauză în conformitate cu articolele 28 CE, 43 CE și 49 CE, precum și cu articolul 8 din Directiva 98/34, fusese depășit cu mult, întrucât trecuseră aproape 10 luni de la pronunțarea acestei hotărâri.

31. De altfel, se pare că, la expirarea termenului menționat, Republica Elenă nu luase niciuna dintre măsurile pe care le presupune executarea hotărârii menționate. Astfel, reiese din dezbaterile din cursul ședinței că prima măsură adoptată în scopul executării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, nu a fost comunicată Comisiei decât în cursul lunii mai 2008.

32. În aceste condiții, este necesar să se constate, astfel cum recunoaște de altfel chiar acest stat membru, că Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 228 alineatul (1) CE.

V — Cu privire la sancțiunile pecuniare ale neîndeplinirii obligațiilor

33. În măsura în care am constatat că Republica Elenă nu s-a conformat Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, în temeiul articolului 228 alineatul (2) al treilea paragraf CE, Curtea poate obliga acest stat membru la

5 — C-121/07, Rep., p. I-9159.
6 — Punctul 21 și jurisprudența citată.
7 — Punctul 22 și jurisprudența citată.

plata unor penalități cu titlu cominatoriu și/sau a unei sume forfetare.

34. Această procedură are drept scop determinarea statului membru care nu și-a îndeplinit obligațiile să execute hotărârea de constatare a neîndeplinirii obligațiilor și, prin aceasta, să asigure aplicarea efectivă a dreptului comunitar.

35. Prin esența lor, penalitățile cu titlu cominatoriu au caracter coercitiv. Acestea urmăresc să exercite o constrângere economică asupra statului membru care nu îndeplinește obligația de a executa o hotărâre de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în vederea determinării acestuia să pună capăt în cel mai scurt termen neîndeplinirii obligațiilor constatate. Așadar, Curtea obligă un stat membru la plata unor penalități cu titlu cominatoriu atunci când, în continuare, acesta nu a executat hotărârea inițială de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

36. Impunerea unei sume forfetare se întemeiază mai mult pe aprecierea consecințelor unei neexecutări a obligațiilor de către statul membru respectiv asupra intereselor private și publice, în special atunci când încălcarea a persistat o lungă perioadă de la pronunțarea hotărârii care a constatat-o inițial.

37. Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea stabilește cuantumul penalităților cu titlu cominatoriu sau pe cel al sumei forfetare în așa fel încât acesta să fie, pe de o parte, adaptat împrejurărilor cauzei și, pe de altă parte, proporțional cu neîndeplinirea obligațiilor constatată, precum și cu capacitatea de plată a statului membru în cauză [8].

38. Astfel cum a arătat Curtea în Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța [9], cumularea acestor două tipuri de sancțiuni nu este exclusă, în special atunci când neîndeplinirea obligațiilor a fost de lungă durată și tinde să persiste.

39. În toate cazurile, Curtea este cea care apreciază oportunitatea impunerii unei sancțiuni pecuniare și cea care alege sancțiunea cea mai adaptată la împrejurările cauzei. În această privință, Curtea a amintit cu numeroase ocazii că nu este obligată să urmeze metoda de calcul a sancțiunilor pecuniare stabilită de Comisie în Comunicarea din 13 decembrie 2005 [10], aceasta constituind numai o bază utilă de referință [11].

8 — A se vedea în această privință Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior (punctul 64 și jurisprudența citată).

9 — C-304/02, Rec., p. I-6263.

10 — Comunicarea Comisiei privind punerea în aplicare a articolului 228 din Tratatul CE [SEC(2005) 1658, denumită în continuare „Comunicarea din 2005”].

11 — A se vedea în același sens Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța, citată anterior (punctul 103 și jurisprudența citată).

A — *Cu privire la impunerea unor penalități cu titlu cominatoriu*

1. Argumentele părților

40. Comisia a propus Curții să aplice Republicii Elene penalități cu titlu cominatoriu de 31 798,80 euro pe zi de întârziere în executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, începând de la pronunțarea hotărârii în prezenta cauză și până la executarea integrală a primei hotărâri.

41. În acest scop, Comisia s-a bazat pe metoda de calcul pe care a stabilit-o în Comunicarea sa din 2005. Acest cuantum zilnic rezultă, astfel cum prevede metoda de calcul menționată, din multiplicarea unei sume forfetare de bază de 600 de euro cu un coeficient de gravitate a încălcării, în speță fixat la 11 pe o scară de la 1 la 20, cu un coeficient de durată a încălcării, în speță fixat la 1,1 pe o scară de la 1 la 3, și cu un factor „n", depinzând de capacitatea de plată a fiecărui stat membru, factorul respectiv fiind fixat, în ceea ce privește Republica Elenă, la 4,38.

42. În ceea ce privește gravitatea încălcării, Comisia arată că reglementarea națională în cauză încalcă trei dintre cele patru libertăți fundamentale din tratat. Comisia susține, în plus, că autoritățile elene nu și-au îndeplinit obligațiile care le revin în temeiul articolului 8 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 98/34 și că, pe de altă parte, nu au cooperat pe deplin cu Comisia în faza precontencioasă a procedurii inițiate în temeiul articolului 228 CE. Astfel, Comisia propune un coeficient de gravitate de 11 (pe o scară de la 1 la 20).

43. Republica Elenă susține că acest coeficient de gravitate este extrem de ridicat și că nu ar trebui să fie mai mare de 4. În această privință, pârâta arată că încălcarea nu ar fi afectat decât un sector de activitate restrâns, că reglementarea națională în cauză se aplică fără discriminare și că aceasta reprezintă, în plus, soluția cea mai adecvată pentru rezolvarea problemelor economice și sociale cauzate de exploatarea prejudiciabilă și necontrolată a jocurilor, astfel încât este justificată de motive imperative de interes general. În sfârșit, Republica Elenă susține că respectivul coeficient de gravitate propus de Comisie încalcă principiul proporționalității. În această privință, pârâta se întemeiază pe o comparație între situația sa și cea a statelor împotriva cărora au fost pronunțate hotărâri în temeiul articolului 226 CE în alte cauze.

44. În ceea ce privește durata încălcării, Comisia arată că aceasta este de 11 luni, de la pronunțarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, până în ziua deciziei de a introduce prezenta acțiune.

45. Republica Elenă arată că acest coeficient trebuie limitat la plafonul minim. Aceasta susține că încălcarea a început în realitate la expirarea termenului de trei luni stabilit în

scrisoarea din 11 decembrie 2006, prin care Comisia a solicitat informații de la autoritățile elene cu privire la stadiul executării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior. În plus, Republica Elenă se referă la durata neîndeplinirii obligațiilor săvârșită de Republica Franceză, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța, citată anterior, care ar fi fost mult mai lungă și al cărei coeficient de durată a fost 3 [12].

2. Apreciere

46. În raport cu natura neîndeplinirii obligațiilor în cauză, care persistă până în prezent, considerăm că plata unor penalități cu titlu cominatoriu reprezintă mijlocul cel mai adaptat la împrejurările cauzei de față.

47. Astfel cum am arătat, penalitățile cu titlu cominatoriu trebuie să permită executarea cât mai rapidă posibil a hotărârii prin care s-a constatat anterior o neîndeplinire a obligațiilor de drept comunitar. Cuantumul acestora trebuie stabilit în funcție de gradul de persuasiune necesar pentru ca statul membru în cauză să își modifice comportamentul [13].

48. Curtea, în exercitarea puterii sale de apreciere, stabilește acest cuantum astfel încât, pe de o parte, penalitățile cu titlu cominatoriu să fie adaptate împrejurărilor cauzei și, pe de altă parte, să fie proporționale cu neîndeplinirea obligațiilor constatată, precum și cu capacitatea de plată a statului membru în cauză [14].

49. Astfel, inspirându-se în mare măsură din criteriile și din variabilele matematice expuse de Comisie în Comunicarea sa din 2005, Curtea ia în considerare gradul de gravitate a încălcării, durata acesteia și capacitatea de plată a statului membru în cauză. Pentru aplicarea acestor criterii, Curtea ține seama și de consecințele neexecutării hotărârii Curții asupra intereselor private și publice, precum și de gradul de urgență al executării obligațiilor de către statul membru vizat [15].

50. În ceea ce privește, în primul rând, gravitatea încălcării și în special consecințele neexecutării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, asupra intereselor private și publice, considerăm că neîndeplinirea îndelungată a obligațiilor de către Republica Elenă prezintă un grad de gravitate deosebit din două motive.

51. Pe de o parte, astfel cum a decis Curtea în hotărârea menționată, reglementarea națională în cauză încalcă principiul liberei circu-

12 — Punctul 108.

13 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2006, Comisia/Franța (C-177/04, Rec., p. I-2461, punctul 60 și jurisprudența citată).

14 — *Ibidem* (punctul 61 și jurisprudența citată).

15 — *Ibidem* (punctul 62 și jurisprudența citată).

laţii a mărfurilor, precum şi principiul liberei prestări a serviciilor şi pe cel al libertăţii de stabilire în cadrul Uniunii Europene, respectiv trei dintre cele patru libertăţi fundamentale garantate prin tratat.

52. Această reglementare conduce la o diminuare a volumului importurilor de jocuri, care sunt legal produse şi comercializate în celelalte state membre. O astfel de reglementare poate face mai dificilă şi chiar poate împiedica oferirea serviciilor de exploatare a aparatelor de jocuri de către prestatorii stabiliţi în celelalte state membre şi, în final, poate descuraja operatorii economici originari din aceste state să se stabilească în Grecia.

53. Este evident că, prin neexecutarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Republica Elenă are un comportament care afectează în mod grav interesele publice şi, în toate cazurile, interesele private ale importatorilor ca urmare a caracterului foarte extins al interdicţiei în cauză.

54. Pe de altă parte, neîndeplinirea obligaţiilor este cu atât mai gravă cu cât, astfel cum reiese din dezbaterile desfăşurate în cadrul şedinţei, Republica Elenă nu a suspendat aplicarea reglementării sale, ceea ce a condus la aplicarea de sancţiuni pecuniare şi de pedepse privative de libertate în cazul unor operatori economici.

55. În sfârşit, această neîndeplinire a obligaţiei mai specifice de notificare către Comisie a proiectelor de reglementări tehnice, prevăzută la articolul 8 din Directiva 98/34, trebuie considerată drept gravă în măsura în care respectarea acestei obligaţii specifice constituia o condiţie necesară pentru realizarea pe deplin a obiectivelor acestei directive.

56. Având în vedere aceste elemente, în opinia noastră, coeficientul de gravitate 11 (pe o scară de la 1 la 20), reţinut de Comisie, nu este rezultatul unei erori de apreciere.

57. În ce priveşte, în al doilea rând, coeficientul referitor la durata încălcării, constatăm că acesta a fost calculat de Comisie pe o bază de 1,10 pe lună, luând în considerare data pronunţării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, respectiv 26 octombrie 2006, şi data la care Comisia a luat decizia introducerii prezentei acţiuni, respectiv, potrivit înscrisurilor acesteia, 17 octombrie 2007.

58. Or, în conformitate cu jurisprudenţa Curţii, durata încălcării trebuie să fie evaluată ţinând seama de momentul în care Curtea apreciază faptele, şi nu de cel în care aceasta este sesizată de Comisie [16]. Oricare ar fi situaţia, amintim că nu există o obligaţie a

16 — *Ibidem* (punctul 71).

Curții în sensul respectării acestei scări de la 1 la 3 propuse de Comisie [17].

59. În prezenta cauză, subliniem că neîndeplinirea obligațiilor de către Republica Elenă durează de 27 de luni, întrucât Hotărârea Comisia/Grecia, citată anterior, a fost pronunțată la 26 octombrie 2006, iar ședința de judecată în prezenta cauză a avut loc la 29 ianuarie 2009. Într-adevăr, astfel cum a recunoscut reprezentantul Republicii Elene în cursul ședinței, executarea acestei hotărâri ar fi putut fi realizată într-un termen mai scurt.

60. Considerăm, astfel, că executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, nu necesita decât o modificare foarte restrânsă a reglementării naționale în cauză, în măsura în care este necesar în special să se limiteze domeniul de aplicare al acestei reglementări la jocurile recreative care pot fi convertite în jocuri de noroc.

61. Ținând seama de aceste elemente, considerăm că un coeficient de 1,1 pare adecvat pentru a reflecta durata încălcării.

17 — *Idem.*

62. În al treilea rând, în ceea ce privește propunerea Comisiei de multiplicare a unui cuantum de bază cu un coeficient întemeiat pe produsul intern brut al statului membru în cauză și pe numărul de voturi de care dispune acesta în cadrul Consiliului Uniunii Europene, Curtea a decis în mod repetat că aceasta constituie, în principiu, o modalitate adecvată de reflectare a capacității de plată a acestui stat membru, menținând în același timp o diferențiere rezonabilă între diferitele state membre [18]. În speță, coeficientul fixat pentru Republica Elenă în comunicarea din 2005 este 4,38.

63. În raport cu aceste elemente, propunem Curții să multiplice coeficienții de gravitate, de durată și de capacitate de plată a statului membru cu coeficientul de bază de 600 de euro, astfel cum sugerează Comisia [19].

64. Având în vedere considerațiile care precedă, prin multiplicarea unui cuantum de bază de 600 de euro cu coeficienți stabiliți la 11 pentru gravitatea încălcării, la 1,1 pentru durata acesteia și la 4,38 pentru capacitatea de plată a Republicii Elene, rezultă, în speță, o sumă de 31 798,80 euro pe zi de întârziere.

18 — A se vedea în special Hotărârea din 14 martie 2006, Comisia/Franța, citată anterior (punctul 75 și jurisprudența citată).

19 — A se vedea în special Hotărârea din 10 ianuarie 2008, Comisia/Portugalia (C-70/06, Rep., p. I-1, punctul 50), în care Curtea a aprobat utilizarea cuantumului de bază de 600 de euro, astfel cum este fixat în Comunicarea din 2005.

65. În al patrulea rând, în ceea ce privește periodicitatea penalităților cu titlu cominatoriu, considerăm că aceasta trebuie să fie zilnică, în măsura în care respectiva neîndeplinire a obligațiilor privește executarea unei hotărâri a Curții ce presupune adoptarea unui proiect de lege de modificare [20].

66. Având în vedere ansamblul acestor elemente, propunem Curții să oblige Republica Elenă la plata către Comisie, în contul „Resurse proprii ale Comunității Europene", a unor penalități cu titlu cominatoriu de 31 798,80 euro pe zi de întârziere în punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru executarea deplină și în întregime a Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, de la data pronunțării hotărârii în prezenta cauză până la executarea integrală a primei hotărâri.

B — *Cu privire la impunerea unei sume forfetare*

1. Argumentele părților

67. Comisia a propus Curții să oblige Republica Elenă la plata unei sume forfetare de 9 636 de euro pe zi de întârziere în executarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, începând din ziua în care a fost pronunțată această hotărâre și până în ziua în care hotărârea menționată va fi fost pe deplin executată sau până în ziua în care va fi pronunțată o hotărâre în prezenta cauză (în ipoteza în care respectiva Hotărâre Comisia/Grecia, citată anterior, nu va fi fost pe deplin executată la acea dată).

68. Acest cuantum zilnic rezultă din multiplicarea unui cuantum de bază de 200 de euro cu coeficientul pentru gravitatea încălcării, fixat în acest caz la 11 pe o scară de la 1 la 20, și cu factorul „n", funcție a capacității de plată a Republicii Elene și evaluat la 4,38.

69. Potrivit Comisiei, cuantumul total al sumei forfetare la plata căreia propune să fie obligată Republica Elenă se ridică la 3 420 780 de euro. Acest cuantum rezultă din multiplicarea cuantumului zilnic al sumei forfetare, respectiv 9 636 de euro, cu 355, numărul de zile care s-au scurs între data pronunțării Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, respectiv 26 octombrie 2006, și data la care Comisia a decis să introducă prezenta acțiune, respectiv 17 octombrie 2007.

20 — *Ibidem* (punctul 52 și jurisprudența citată).

70. Republica Elenă susține că nu trebuie să fie obligată la plata unei sume forfetare în măsura în care această sancțiune pecuniară sancționează comportamentul trecut al statului membru. Potrivit acestui stat, cuantumul sumei forfetare propuse de Comisie este disproporționat în raport cu gravitatea și cu durata încălcării, precum și excesiv dacă se ia în considerare, în special, caracterul problematic al reglementării jocurilor în Grecia.

2. Apreciere

71. Astfel cum am apreciat anterior, suma forfetară urmărește să sancționeze neîndeplinirea obligațiilor săvârșită de un stat membru, ținând seama de consecințele pe care le-a determinat această neîndeplinire a obligațiilor și de durata acesteia. Această sumă urmărește de asemenea să prevină repetarea încălcărilor similare ale dreptului comunitar.

72. Impunerea unei sume forfetare nu este automată, iar calculul acesteia nu depinde nici de o formulă matematică precisă, nici de o listă de criterii predeterminate, astfel cum poate fi cazul atunci când Curtea calculează cuantumul penalităților cu titlu cominatoriu.

73. Totuși, jurisprudența ne oferă câteva indicații privind criteriile sau împrejurările care trebuie luate în considerare pentru calcularea cuantumului sumei forfetare.

74. În recenta sa Hotărâre din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța, citată anterior, Curtea a precizat că impunerea unei sume forfetare „trebuie, în fiecare speță, să fie stabilită în funcție de ansamblul elementelor pertinente care se raportează atât la caracteristicile neîndeplinirii constatate, cât și la atitudinea proprie a statului membru vizat” [21].

75. În această cauză, în vederea calculării sumei forfetare impuse Republicii Franceze, Curtea a ținut seama de următoarele împrejurări:

— atitudinea adoptată de Republica Franceză cu privire la obligațiile sale comunitare în domeniul specific al organismelor modificate genetic; în această privință,

21 — Punctul 62.

Curtea a arătat că acest stat membru a repetat acest tip de încălcare în acest sector specific;

— durata în care persistă neîndeplinirea obligațiilor după pronunțarea hotărârii de constatare; în această privință, Curtea a examinat dacă această întârziere putea fi justificată; și

— gravitatea neîndeplinirii obligațiilor; în această privință, Curtea a ținut seama de impactul încălcării asupra intereselor publice și private prezente în cauză [22].

76. În prezenta cauză, considerăm că impunerea unei sume forfetare se justifică în principal prin gravitatea încălcării.

77. Într-adevăr, astfel cum am arătat, comportamentul Republicii Elene afectează în mare măsură interesele publice și, în toate cazurile, interesele private ale operatorilor economici, în măsura în care reglementarea națională respectivă încalcă trei dintre cele patru libertăți fundamentale garantate prin tratat. Această neîndeplinire este, în opinia noastră, cu atât mai gravă cu cât Republica Elenă nu a suspendat aplicarea acestei reglementări, ceea ce a condus și conduce în continuare la aplicarea de sancțiuni pecuniare și de pedepse privative de libertate în cazul unor operatori economici.

78. În ce privește durata în care a persistat neîndeplinirea obligațiilor după pronunțarea Hotărârii Comisia/Grecia, citată anterior, Republica Elenă și-a recunoscut întârzierea în executarea acestei hotărâri și a indicat că o astfel de intrare în conformitate ar fi putut avea loc mai rapid.

79. Argumentele formulate de autoritățile elene potrivit cărora această întârziere ar fi justificată ținând seama de sensibilitățile și de reacția produse în Grecia de o liberalizare totală a jocurilor nu ne par admisibile, în măsura în care niciun element din dosar nu permite să distingem situația particulară a Republicii Elene în raport cu celelalte state membre. În plus, amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante, un stat membru nu poate invoca dispoziții, practici sau situații din ordinea sa juridică internă pentru a justifica nerespectarea obligațiilor ce rezultă din dreptul comunitar [23].

22 — A se vedea de asemenea Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța, citată anterior (punctul 114).

23 — A se vedea în această privință Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța, citată anterior (punctul 72 și jurisprudența citată).

80. În sfârșit, în ce privește atitudinea Republicii Elene, considerăm că acest stat membru a dat dovadă de un comportament relativ pasiv până la inițierea fazei precontencioase în prezenta procedură. Astfel, abia la două zile după introducerea prezentei acțiuni de către Comisie, respectiv la 12 martie 2008, Republica Elenă a indicat că un comitet de redactare legislativă a fost convocat pentru elaborarea proiectului de lege de modificare.

81. Ținând seama de ansamblul acestor elemente, considerăm că obligarea Republicii Elene la plata unei sume forfetare de 2 milioane de euro constituie o evaluare echitabilă a împrejurărilor din speță.

VI — Cu privire la cheltuielile de judecată

82. Potrivit articolului 69 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Elene la plata cheltuielilor de judecată, iar Republica Elenă a căzut în pretenții, considerăm că se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

VII — Concluzie

83. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții:

— declararea faptului că, prin nemodificarea articolului 2 alineatul 1 și a articolului 3 din Legea nr. 3037/2002, prin care se stabilește interdicția de instalare și de exploatare în orice locuri publice sau private, cu excepția cazinourilor, a oricăror jocuri electrice, electromecanice și electronice, inclusiv a tuturor jocurilor pentru calculator, sub sancțiuni penale sau administrative, în temeiul articolelor 28 CE, 43 CE și 49 CE, precum și al articolului 8 din Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale, astfel cum a fost modificată prin Directiva

98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998, Republica Elenă nu a pus în aplicare toate măsurile pe care le presupune executarea Hotărârii Curții din 26 octombrie 2006, Comisia/Grecia (C-65/05), și, astfel, nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 228 CE;

— obligarea Republicii Elene la plata către Comisia Comunităților Europene, în contul „Resurse proprii ale Comunității Europene", a unor penalități cu titlu cominatoriu de 31 798,80 euro pe zi de întârziere în punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru executarea deplină și în întregime a hotărârii citate anterior, de la data pronunțării hotărârii în prezenta cauză până la executarea integrală a hotărârii citate anterior;

— obligarea Republicii Elene la plata către Comisia Comunităților Europene, în contul „Resurse proprii ale Comunității Europene", a unei sume forfetare de 2 milioane de euro;

— obligarea Republicii Elene la plata cheltuielilor de judecată.